

מראי מקומות- בבא קמא ז'

(א) וכי תימא סבר ר"ע כל בע"ח נמי בעידית- (ד) כאן מדעתו כאן בעל כרחו- אי' בשיעורי ר' הק' הפני יהושע (גיטין מט.), מנ"ל לומר כן, הרי לא כתיב תחת נתינה ישלם כסף בבעל חוב. ותי' דנלמד מק"ו מניזקין, דבע"ח דינו לכתחלה בכסף דוקא, וא"כ ודאי היכא דאין לו כסף צריך לשלם ממיטב קרקע, דהא בנזקין יכול לכתחלה לשלם קרקע או סובין. ומה דלא אמר ר"ע וק"ו לבע"ח, כמו שאמר וק"ו להקדש, משום דאה"נ, מעיקר הדין צריך להיות בע"ח במיטב, אבל מדרבנן תקנו שיהי' דינו בבינונית, כדי שלא תקפוץ ותלונו.

(ב) לעולם דנגחי' תורא דידן לתורא דהקדש, (ג) ור"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא- הק' הרשב"א (גיטין מט.), א"כ למה צריך ק"ו, הרי טעמא דר"ש בן מנסיא הוא, דהכל הי' בכלל נזק שלם, והתורה מיעטה הדיוט מנזק שלם בתם, אבל הקדש אינו בכלל אותו מיעוט, וממילא הדיוט שמזיק הקדש משלם נזק שלם בכל אופן, וא"כ ממילא צריך לשלם מיטב כמו בכל היזק, וק"ו ל"ל. ותי' דכיון דבקרא דצריך לשלם מיטב כתיב ובער בשדה אחר, ה"א דצריך להיות אחר כמותו, דהיינו הדיוט, אבל להקדש לא יהי' צריך לשלם מיטב, קמ"ל הק"ו. ומה דהק"ו יכול לאפוקי מהדרשה, כ' הרשב"א "ומיהו, בק"ו מרבין ל"י משום דאחר לאו מיעוט גמור הוא, אלא קצת הוה משמע הכי"י [ומשמע דכוונתו לומר דהק"ו מגלה שלא לדרוש כן כלל].

(ו) ישלם כתי', מדעתו משמע- כ' המהר"ם שי"ף דהיינו דישלם משמע מדעתו כמו ישיב, וא"כ שוב הדדה סתירת הפסוקים לדוכתי' (כלומר, דאי"ז רק קו' על ה"דיקא נמי", אלא דפירכא הוא על כל תי' הגמ').

(ז) הרי שהיו לו בתים שדות וקרמים, וכו'- רש"י הביא ב' פירושים בהגמ', א) דמיירי במי שיש לו רק מאתיים זוז בקרקעות, אבל אינו יכול למוכרם לר' זוז, אז הדין הוא דמאכילין אותו עד מחצה, דהיינו ק' זוז, וקרקעותיו ימכור בעד ק', דבציר מפלגא לא זיילי לעולם. וע"ז הק' הגמ', אם מיירי בדול רק ארעא דידי', כיון דעייל ונפיק אזוזי, א"כ אפי' פורתא נמי לא ליספו ל"י. וביאר ר' נחום (רלו) דכיון דבעצם קרקע שלו שוה מאתיים, א"כ אינו עני. אבל הק', דעכ"פ צריך להיות כעשיר

(ג) כתיב מיטב... והתניא ישיב לרבות שוה כסף אפי' סובין- כ' הפני יהושע דאע"ג דמיטב כתיב בשו"ר וסובין כתיב בבור, הא לעיל כל הכ"ד נזיקין ילפי' מהדדי בג"ש דתחת נתינה ישלם כסף, וא"כ שפיר יש להק' סתירה בין זה לזה (ואין מפורש דיכול לשלם סובין, וא"כ שפיר אתי ג"ש ומפיק מיני', דרק בקרא מפורשת אמרי' דלא אתי ג"ש ומפיק קרא מפשטי'). ועוד, אי אמרי' דבבור עכ"פ משלם מסוגין ולא ממיטב, א"כ בטלת כל הג"ש דתחת וכו', דא"כ צריכין להסתפק בכל מזיק אם יליף משו"ר דמשלם מיטב או מבור וישלם סובין.

כדיוקרא דלקמי'. ומה שצריך ליתן לו עידית כדהשתא, היינו משום שיש להניזק זכות לומר שרוצה הכסף עכשיו, ולכן צריך ליתן לו או כסף או מיטב, דהיינו מיטב דעל ידו יהי יכול לגבות כסף, וזה שייך רק בדהשתא (שהרי אינו יכול עכשיו לגבות כסף כשויות ההיזק בעידית שהוא כיוקרא דלקמי'). וא"כ, אם בא לגבות בינונית או זיבורית דוקא, א"כ יכול המזיק לומר לו, אם אין אתה בא עלי מכח הדין דרוצה אתה לגבות כסף עכשיו, א"כ אף דבאמת יש לך זכות לגבות בינוניתך וזיבורית, והיינו קרקע זו דוקא, א"כ צריך אתה לגבות כפי השויות האמיתית, שהוא כיוקרא דלקמי'.

דרחמנא אמר ממיטב ואת אמרת מבינונית וזיבורית נמי לא- כ' הרא"ש (סי' ב') דדוקא היכא דא"ל אי בעית למשקל בינונית וזיבורית כיוקרא דלקמי' אמרי' דצריך ליתנה לו כזולא דהשתא, דכיון דאפי' עידית צריך ליתן לו כעידית דהשתא, כש"כ בינונית. אבל היכא דאינו רוצה בשום אופן ליתן בינונית זו בכלל, הרי זה כמו מי שיש לו כמה קרקעות של עידית, דיכול המזיק ליתן איזה מהם שירצה, ואין הניזק יכול לומר דרוצה קרקע מיוחד דוקא. אולם מבואר דרש"י כאן דלא ס"ל כן, דכ' (בד"ה ואי א"ל) דפשוט הוא שיכול הניזק ליתן בינונית כדהשתא, שהרי כחו חזק אף ליקח עידית כדהשתא. וכ' היד דוד דמבואר מרש"י דמסברא היינו אמרי' דצריך ליתן לו כדהשתא, וע"ז חידש הקרא דזה אינו, אלא דיכול ליתן לו כדיוקרא דלקמי', כיון דלמעשה אי"ז דין שלו (וע"ע לקמן).

לבעל חוב מדמי' לי'... ואי א"ל הב לי זיבורית טפי פורתא, א"ל אי שקלת כדינך שקול כדהשתא, וכו'- הק' הרא"ש בשם הריב"א (הובא בשטמ"ק), לימא הבע"ח דעיקר דינו בזיבורית, אלא דתקנו חכמים שיכול לגבות מבינונית שלא תנעול דלת, וא"כ לימא לא ניחא לי בתקנתא דרבנן. ותי' "דאין אומרים אי אפשר בתקנת חכמים אלא להחזיק את מה שבידו... אבל להוציא מיד אחר כגון הכא לא". עוד יש להעיר, הא לכאור' מבואר לעיל בגמ' דמה שהי' מקום

ההולך ממקום למקום, דיכול ליטול עכ"פ מה שצריך יום יום, והניח בקו' נובשלמא אם הי' פרש"י דהוי פשיעה דידו, אולי הי' יכול ליישב דכאן גרע, אבל לא כ' רש"י הא דפשיעה אלא בל"ב. וע"ע בחי' ר' לייב (נ"ה, ד') מש"כ לכאור' דברי רש"י, וצ"ע כוונתו. (ב) בעשיר מיירי, שצריך מעות למזונותיו, והיו לו בתים שדות וכרמים, ואינו מוצא למכור אפי' בחצי דמיהן, מאכילין אותו מעשר עני עד שיתייקרו קרקעותיו, שיוכל למוכרן בחצי דמיהן.

(ח) לא צריכא דביומי ניסן יקרא ארעתא וכו'- פרש"י (בל"ק), דאינו עני ליטול אלף דינר, משום דביומי ניסן שוות קרקעותיו מאתיים זוז, אבל גם עשיר לא הוי, כיון דלכ"ע עכשיו נמי אינו שוה מאתיים, ולכן משלימין לא עד מאתיים והיינו מחצה, דעד פלגא אורחי' למיזל, טפי לא. ובביאור דבריו, כ' הקהלות יעקב (ה', ב', ד"ה ואולם) דשם "עני גמור" לית לי, משום דשם עני תלוי אם הוא חסר אלעולם, אבל הכא אינו אלא בגדר עני לזמן, שהרי לגבי אח"כ כבר יש לו פרנסה כדי חייו. ולכן, כיון דעכ"פ עני לזמן הוא, לכן עכ"פ מאכילין אותו עד למלאות חסרונו, דהיינו עד ר' זוז [ועדיין צ"ע].

(ט) לא צריכא דביומי וכו'- הק' הדברי יחזקאל (מ"ו, ג'), למה הי' צריך אביי להביא הא דרבה, האם לא ידע דביומי ניסן יקרי' ארעתא וביומי תשרי זל ארעתא, ומה ענין הא דרבה לסוגיין דמיטב. וביאר דכוונת אביי להוכיח דנהי דבשאר דוכתי אזלי' בתר שער דהשתא, ולא אכפ"ל מה דבתשרי או בניסן נשתנה השער, מ"מ חזינן דלגבי דיני עני נחשב דאינו עני כיון דבעצם יש להקרקע שויות אחרת בניסן, אלמא דשוויותו בניסן הוי בעצם עיקר השויות. ולכן י"ל דה"ה הכא, כיון דיהי' צריך להמתין עד ניסן כדי שיהי' לו שויות של ההיזק, נהי דדין תשלומין יש לו, מ"מ אי"ז נחשב מיטב, כיון דיצטרך להמתין עד ניסן ולא קפיץ עלי' זביני השתא. אולם זהו רק לל"ק ברש"י, אבל לפי ל"ב לכאור' עדיין ק', וע' בנחלת דוד דכ' דבאמת לכאור' יש להביא ראי' מזה לל"ק, וצ"ע. וע"ע באבי עזרי (מלוה י"ט, ד'), שביאר באור"א קצת בשם הג"ר איסר זלמן מלצר, דודאי עיקר השויות הוא כדלקמי', וא"כ לכאור' גם בעידית לא הי' צריך לשלם לו אלא

דלא מיבעיא לן לפי ר"י היינו משום שהוא הזכיר "ניזק" להדיא בברייתא ראשונה בעיקר המחלוקת, וא"כ ודאי ס"ל דבדידי שיימינן.

(יד) **אין לו אלא עידית, כולם גובין מן העידית-** וק', פשיטא, וכ' בשיעורי ר' דוד (קעה) דאולי בא לחדש דאין לומר דכיון דעיקר דין הניזק הוא בעידית, א"כ יש לו קדימה להבע"ח ולכתובת אשה, אלא כולם שוין. ועוד דייק מהמאירי (וכן אי' במנחת שלמה מדעתו), דהחי' הוא דאינו רשאי ליקח זיבורית ליתנה להאשה, אלא כיון דיש לו רק עידית, יש לה זכות ליקח העידית [ואולי זה תלוי באם מיטב הוא דין דהחיוב חל על המיטב, או דאופן תשלומין הוא, דאם רק אופן תשלומין הוא, לכאוי יש להעיר למה באמת אינו יכול לעשות כן, וצ"ע בזה].

לומר דיהבינן לי' כיוקרא דלקמי' בנזקין, היינו רק משום דכתי' כן בקרא, אבל מסברא החיצונה הי' צריך ליתן לו כדעכשיו, וכמו שהבאנו לעיל מהיד דוד. אבל א"כ ק', איך שייך להגמ' לצדד לומר כן בב"ח, הרי בב"ח ליכא קרא, וא"כ מהכ"ת לומר שיהי' יכול ליתן לו כיוקרא דלקמי'. ואי' בחי' ר' נחום (רמג) דמכאן מבואר להיפוך, דמסברא חיצונה היינו אמרי' דצריך ליתן לו כיוקרא דלקמי', ורק בנזקין, דהדין הוא דצריך ליתן לו מיטב, א"כ ה"א דמסברא אמרי' דצריך ליתן לו כשל עכשיו, וע"ז בא הפסוק לומר דאף בנזקין אי"צ ליתן לו אלא כיוקרא דלקמי', אבל בשאר חיובים זה הי' פשוט.

(יב) **אמר לה, אי שקלת כדינך, שקול כדהשתא, ואי לא, שקלא כיוקרא דלקמי' - לכאוי ק',** בשלמא לענין ניזק וב"ח, הי' שייך לומר שיש לו דין שהניזק יכול לתבוע בינונית בע"כ של המזיק, והב"ח יכול לתבוע זיבורית בע"כ של הלוח, אבל מה שייך לומר דהאשה יכולה לתבוע בינונית בע"כ של האיש, הרי דינה בזיבורית, ואיך מכריחו לשלם טפי מדינה. וכ' בתוס' ר' פרץ דכיון דלמ"ד כתובה דאורייתא, דינה בעצם צריך להיות בעידית, ואף למ"ד כתובה דררבנן, דינה צריך להיות בעצם בבינונית, א"כ כשבקשת בינונית, אי"ז חשיב דמשלם לה טפי מדינה, וא"כ עכ"פ צריך ליתן לה כיוקרא דלקמי'.

(יג) **אליבא דר' ישמעאל לא תיבעי לך, דאמר בדניזק שיימינן - פי' בתוס', כיון דילפי' מג"ש משדה ניזק, א"כ הו"ל שדה ניזק ממש, אבל לפי ר"ע דהאיך דקמשלם, י"ל דלא אתי אלא לאפוקי מדניזק. והעיר המהרש"א, הא גם לר"י היכא דעידית דניזק בין עידית וזיבורית דמזיק משלם עידית דמזיק, וא"כ שפיר שייך שאלת הגמ' גם אליבי'. ותי' דאפשר דפשיטא לי' לתלמודא דלר"י דסגי בעידית דניזק, ודאי מצי יהיב לי' מעידית דעלמא אם הוא יותר מעידית דניזק. אולם כ' הקרני ראם דלפי מש"כ הרא"ש דהיכא דבינונית דמזיק שוה טפי מעידית דניזק, דמ"מ צריך לשלם מעידית דמזיק, לא א"ש תירוצו. וע' בתוס' הרא"ש (בשטמ"ק) דכבר הק' כן (לשיטתו), וביאר דמה דאמר הגמ'**